

BUITEN

16e JAARGANG N°. 14.

ZATERDAG 8 APRIL 1922.

Foto C. Steenberght.

OUDE VEENENDAALSCHÉ WEG BIJ RHENEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VERDWENEN DOCUMENTEN (14), UIT HET AMERIKAANSCH VAN GARDNER HUNTING	BLZ. 158
DE BLOEMENTUIN (I), DOOR N. V.	„ 159
RHENEN, DOOR V. H. V. L., GEÏLLUSTREERD BLZ. 157, 160—163	
DE LINDENGANG, DOOR TINE COOL	BLZ. 161
OUDE GEBRUIKEN, DOOR C. VISSER	„ 162
JEUGDHERINNERINGEN, (SLOT) DOOR HANS DONKER	„ 162
DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCHEN WEEZEN DOOR R. V. O.	„ 164
UIT JAPAN, DOOR ELLEN FOREST, GEÏLLSTR. BLZ. 164—167	
DE KAMPIOEN VAN DE LUCHT (SLOT), DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 166
BOOMENGROEP AAN HET BEGIN VAN DEN GRONINGER STRAATWEG TE LEEUWARDEN, ILLUSTR.	„ 168
BIJ 'T LIED VAN 'T CARILLON (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	„ 168

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VERDWENEN DOCUMENTEN.

14) *Uit het Amerikaansch van GARDNER HUNTING.*

VERSCHRIKT sprong ik naar de bel en schelde woest om John. De oude man kwam zoo snel aanloopen dat ik overtuigd was dat hij op wacht stond om ons van dienst te zijn. Ik zei hem dat hij Graham moest halen. Toen begon ik te trachten den knaap weer tot bewustzijn te brengen, en dit gelukte mij weldra.

Ik legde hem op de sofa en zat naast hem nadat hij een slokje van de cognac had gedronken, welke de oude John had gebracht. Geen van ons sprak, en ik wachtte volspanning op de komst van den dokter.

Maar Graham was uit en John zond om een anderen dokter, een jongen man in de buurt, die onmiddellijk kwam. Zijn ernstige blik stelde mij niet gerust. Wij brachten Hal naar zijn kamer. De dokter gaf hem een geneesmiddel, een krachtig slaapmiddel.

Hij liet verscheidene poeders achter voor later gebruik en ging heen, belovend Graham op de hoogte te stellen en hierheen te zenden. Ik wachtte tot de knaap in slaap viel en sloop toen naar de bibliotheek, waar ik een ellendigen middag doorbracht.

Toen Donna en King terug kwamen, verwelkomde ik ze haastig. Ik vertelde hun alles wat er was voorgevallen en uit Kings oogen trof mij een minachtende beschuldigende blik. Donna verbleekte en snelde naar Hals kamer, waar zij bleef waken naast den nog steeds slapenden knaap.

King en ik lazen de kranten, en ik wist dat wij ruzie zouden krijgen als ik in zijn gezelschap bleef. Ik ging dus naar de stallen waar ik om een rijpaard vroeg. En daar de schemering begon te vallen, galoppeerde ik den weg af om mijn hersens weer tot kalmte en klaarheid te brengen.

Het was donker toen ik terugkeerde. Ik hoorde dat Graham er geweest was. Hij had goedgekeurd wat de andere dokter had gedaan en Hal sloep nog steeds onder den invloed van het slaapmiddel of den natuurlijken slaap die volgde op de kalmeerende uitwerking.

Ook King was vertrokken, en Donna en Tante Charlotte waren vriendelijker dan ik had durven verwachten.

„Aileen heeft beloofd van avond om tien uur thuis te zijn”, sprak Donna, „zou je ook lust hebben haar te ondervragen?”

„Aileen?” vroeg ik, voor het oogenblik mij niet herinnerend wie zij bedoelde.

„Het meisje, in wier kamer het plan van het park is gevonden”, antwoordde zij, mij het papier brengend, dat ik al vroeger had gezien.

Ik keek op mijn horloge. Het was laat toen ik van mijn rit was teruggekeerd. Het was nu half tien.

„Zou het niet verstandig zijn dit ding weer neer te leggen waar het is gevonden?” vroeg ik, „en dan een gelegenheid af te wachten om het meisje te bespieden of te ondervragen?”

„Ja”, gaf Donna snel toe.

Zij ging naar de bel bij den grooten haard in de bibliotheek en schelde de huishoudster. Weldra was die bedaarde, flinke Engelsche vrouw bij de deur. Donna gaf haar dadelijk het papier.

„Mrs. Griggs, wilt u zoo vriendelijk zijn dit weer neer te leggen waar u het hebt gevonden — snel, vóór het meisje thuis komt. Laat u ons weten hoe laat zij komt en of u hebt kunnen zien of zij alleen is thuisgekomen.”

„Om dit te weten zou ik bij het hek moeten wachten, Miss Donna. De meisjes brengen haar vrienden nooit binnen het hek.”

„O”, zei Donna en zij keek mij aan om te zien of ik ook een ander voorstel had.

„Laat zij niet merken dat wij haar bespieden”, sprak ik. „Laten wij een ander middel bedenken.”

Ik stond op en stak mijn hand uit naar het papier dat de huishoudster nu had, en bekeek het weer ernstig. Donna kwam naast mij staan en keek ook.

„Staan er ook bijzondere merkteekens op?” vroeg ik.

Zij schudde haar hoofd.

„Hier is een kruisje, daar bij het kleine zijpoortje — achter de garage. Maar dat is de ingang voor het personeel.”

Ik gaf de huishoudster het papier terug.

„Komt zij gewoonlijk op tijd thuis?” vroeg ik de vrouw.

„Altijd”, antwoordde Mrs. Griggs.

„Best”, zei ik. „Laten wij eens gaan zien of zij er vanavond ook is. Is zij de eenige dienstbode, die hedenavond uit is?”

„Nog een, mijnheer.”

„Hoe ziet Aileen eruit?”

„Zij is heel lang, en draagt een grijs costuum, mijnheer”.

„En het andere meisje dat uit is?”

„Is klein. Zij is in het bruin en ik geloof dat zij vanavond een doekje om haar hoofd heeft geslagen”.

„Dank u”.

De huishoudster ging heen.

„Niet veel aanknoopingspunten. Maar ik geloof toch, Miss Philbric, dat ik tegen een uur of tien eens een wandelingetje zal doen om te zien wie er thuis komt”.

De dames vonden het goed, en ik nam mijn hoed en handschoenen, en verliet het huis langs de veranda. Het weer was zacht en lekker; het was geen tijd meer voor een overjas.

Het was een nacht zonder maan, maar zeer helder. De lucht was vervuld van den geur van vochtige aarde en dingen in bloei. Langzaam liep ik over het jonge gras naar de hoofpoort van het park, dat uitkwam op den openbaren weg.

De weg was zeer stil zooals landwegen op dezen tijd gewoonlijk zijn. Hij strekte zich naar beide richtingen uit en verdween tusschen de boomen. De kruisweg, die langs den kant van het landhuis liep, was even grauw en eenzaam.

Ik keerde om bij den hoek der hooge schutting die de tuinen om het huis heen omgaf, en liep langzaam voort in de richting van de zijpoort. Toen ik dit poortje naderde en uitkeek naar een plek die diep in de schaduw lag, om daar post te vatten, kwam een geluid uit het park zelf, dat mij onmiddellijk waarschuwde, dat nog iemand behalve de dienstmeisjes in de buurt was. Er was een licht geschuifel van voeten op het pad binnen de schutting en waarschijnlijk op twaalf voet afstand van waar ik stond. Toen was er een zacht schuiven langs het kreupelhout, dichterbij en weldra sloop een menschelijk

wezen, welks voetstappen ik op het gras niet kon hooren, maar welks ademhaling hoorbaar was, aan de andere zijde van de schutting op mij toe. Ik bleef doodstil staan en voelde groote opwinding bij het naderen van de sluipende voetstappen. De bladeren gleden langs de voortsluipende gestalte, die vlak bij mij was voor ik ze in het oog kreeg. Het was een zwarte, ineengedoken, vormlooze schaduw, en ik had niet kunnen zeggen of het een man, een vrouw of een dier was, dat plotseling even stil stond als ik, gespannen luisterend.

Maar ik bleef niet lang in twijfel wat voor soort van wezen er voor mij stond, want 'n grof gebrom vertelde mij dat een mensch, en wel een zeer verschrikt mensch, mij plotseling had ontdekt.

Toen een zacht gefluister:

„Vadertje. . . .”

Ik antwoordde, aan een plotselinge opwelling gehoor gevend:

„Ja”.

Ik keek en trachtte door het ijzeren hekwerk heen te zien.

De gestalte binnen bewoog zich een oogenblik niet, toen riep zij langzaam:

„Wel, voor den. . . .”

Hij zweeg. Eensklaps snelde hij terug naar het kreupelhout en rende weg langs het pad vanwaar hij was gekomen. Ik rende naar de poort en naar binnen. Ik hoorde duidelijk een oogenblik voetstappen op het pad voor mij. Toen weer hoorde ik het kraken van takken in het kreupelhout en dezen keer kon ik de richting beter onderscheiden. Met alle mogelijke snelheid rende ik naar den hoofdweg. Ik kwam bij den hoek en ging dien om in vollen vaart, toen zonder eenige waarschuwing nog een gestalte als een krankzinnige uit het duister kwam aanhollen en tegen mij aanbodte. Het volgende oogenblik lag ik op het vochtige gras aan den kant van den weg, wanhopig trachtend mijn adem te herkrijgen en mijn evenwicht te herwinnen. Voor mij dit echter geheel gelukte, hoorde ik het geluid van voetstappen op den weg en toen ik weer overeind zat, zag ik een donkere schaduw een oogenblik tegen de lucht afgeteekend, die bijna onmiddellijk verdween in het oude korenveld aan de overzijde van den weg.

Langzaam kwam ik weer op de been. Ik was leelijk gekneusd. Wie de man ook was, die tegen mij aan geloopt was, hij was een stevige kerel. Ik ben zelf een atleet.

Ietwat pijnlijk stond ik op. Ik keek nog steeds om mij heen, want ik geloofde dat de man, die tegen mij aangebodt was, niet degene was, dien ik had nagerend. Eensklaps zag ik iemand op den hoofdweg bij het hek staan. Ik zag dat het een vrouw was. Ik riep haar toe:

„Hebt u die mannen zien wegloupen?”

Zij bleef onbewegelijk en keek mij een oogenblik aan. Toen kwam zij langzaam den weg af naar mij toe. Zoodra zij dicht genoeg bij mij was, begreep ik dat het het dienstmeisje Aileen moest wezen. Ik herkende haar aan haar lengte en het grijze costuum dat Mrs. Griggs had beschreven.

„Is er iets in het huis niet in orde, mijnheer?” vroeg zij.

„Neen, niets nieuws”, antwoordde ik. „Ik hoop het tenminste niet. Ik heb hier juist een avontuur gehad met een paar rondsluipende mannen. Hebt u ze gezien?”

„Neen, mijnheer, ik heb niets gezien”, antwoordde zij eerlijk.

„Hebt u in den laatste tijd mannen gezien die hier in de buurt rondzwerfen?”

„Neen, mijnheer”.

„Iemand uit de stad, die gewoonlijk niet hier in huis komt?”

„Zoover ik weet niet, mijnheer”.

Ik knikte.

„Bent u hier alleen?” vroeg ik het meisje.

„Ja, mijnheer”.

„Loopt u hier vaak alleen als u zoo laat thuis komt?”

„Ja, mijnheer”, antwoordde zij, „ik ben niet bang.”

„U kent zeker precies de wegen van hier naar de stad?”

Zij lachte even.

„Het is maar een mijl, mijnheer”.

„Ik zou een plan van het park noodig hebben”, zei ik.

„Ik heb er vanavond een gezien”.

„Een plan van het park?” herhaalde zij. „Is er dan een in het huis, mijnheer?”

„Ja, zeker. Hebt u het nooit gezien?”

„Welneen, mijnheer”.

Zij was of volkomen onschuldig of een doortrapte intrigante.

„Nu”, zei ik, „het spijt mij dat ik u heb verschrikt. Goeden nacht”.

Zij ging den hoek om naar het zijpoortje. Ik hoorde het slot dichtknippen, terwijl ik langzaam naar de oprijlaan ging.

Toen ik even later de voordeur inging was Mrs. Griggs reeds in de hal bij de deur der bibliotheek, om te berichten, dat het meisje thuis was.

Er was een algemeene uitroep toen ik mij vertoonde bij het licht in de bibliotheek, en snel vertelde ik mijn avontuur. Ik zag in Donna's oogen een vleienden angst voor mijn veiligheid, terwijl ik van mijn nederlaag verhaalde, en ik zag de verbazing van Tante Charlotte en van Mrs. Griggs.

Oude John liet twee stevige kerels door het park patrouilleeren. Dat was de eenige onmiddellijke maatregel welke wij konden nemen, naar het scheen, en wij besloten allen rustig naar bed te gaan. Ik zei de dames goeden nacht en ging naar mijn kamer. Terwijl ik echter bezig was mijn gordijnen neer te laten, hoorde ik eensklaps haastig op mijn deur kloppen en toen ik de deur opende, zag ik Donna daar staan, met een bleek gezicht vol schrik.

„Hal!” hijgde zij, toen ik mijn arm uitstak, om haar te steunen. „Hal — slaapt nog. Maar zie — zie eens, wat zij nu weer hebben gedaan!” . . .

Haar handen beefden maar zij gaf mij weer een vel papier met strepen en roode letters erop.

„Weer een roode brief?”

„Ja — op zijn borst gespeld terwijl hij in zijn stoel bij het raam zat”.

(Wordt vervolgd).

DE BLOEMENTUIN.

DE winter is voorbij en de lente weder aangebroken, en met de lente ook het werk in den bloementuin. Ons eerste werk is, als het nog niet gebeurd is, vaste planten, borders en bollenperken van hun winterbedekking te ontdoen. We ruimen alles goed op en maken de bloot komende grond goed los; daardoor kunnen de zonnestrallen beter in den grond inwerken en dit komt den planten tengoede. Rozen, zoowel struik als stam, moeten ontdaan zijn van hun winterdek en kunnen gesnoeid worden. Na dezen kouden winter zouden wel eens enkele vaste planten kunnen bevroren zijn. Ge kunt de vrij komende ruimte echter heel goed met knolgewassen of over een maandje met Dahlia's of andere zaaipflanzen volpoten. Als knolgewassen komen in aanmerking: Gladiolus, Monbretia, Ranonkels, Anemonen en andere. De gazons dienen goed nagezien te worden, daar een mooi onderhouden gazon eensieraad voor den tuin is. Kale plekken moeten opnieuw met zoden worden aangevuld of we moeten nieuw graszaad zaaien, waarbij we echter wel de vogels in de gaten mogen houden. Men gebruikt voor 50 M². gazon circa 1 K.G. graszaad. Treft men langdurige droogte dan moet men sproeien, vooral moet men er om denken wanneer sneeuwklakjes, crocussen of narcissen in het gazon staan, niet te vroeg te maaien, daar anders de bollen zich niet voldoende kunnen ontwikkelen. Zorg voor nieuw grint in uwe paden, ook dat verhoogt het mooi van den tuin. De knolbegonia's moeten nu in kas of bak tot ontspruiten gebracht worden, dan bloeien ze vroeger; ook kan men op een zonnig plekje een kistje zetten met luchtige aarde, waarin de knollen gelegd worden; men legt er een stuk glas op, houdt de knollen matig vochtig; komen de spruiten te voorschijn, dan kan men ze langzaam aan afharderen door er het glas af te nemen. Ook kunnen we nog onder glas zaaien: Africanen, Asters, Korenbloemen, Zinnia's, Leeuwenbekken, Dahlia's, Lathyrus en andere. We doen goed dit zaad met een laagje wit zand te bedekken; het kistje met glas afdekken en matig vochtig houden. Zoodra de opgekomen plantjes verpootbaar zijn, gaan we ze eerst nog eens verspeenen, alvorens ze voor goed uit te planten, men krijgt daardoor zwaardere planten, welke eerder en mooier zullen bloeien. Ook moet er om gedacht worden de vroeg bloeiende heesters na het bloeien te snoeien, zooals de Jasmijn, het Peperboompje (Daphne Mezereum), de Hamamelis en andere. Over het algemeen worden deze heesters niet sterk ingesneden; toch mag dit werk niet geheel worden overgeslagen. Zoodra de Rhododendrons uitgebloeid zijn, breke men de bloemen er uit, doch voorzichtig dat men geen kleine knopjes medeneemt. Denk er om: de Rhodo's verlangen een vochtigen humusrijken grond, en liefst een zonnige standplaats. Voor Azalea mollis geldt hetzelfde, natuurlijk moeten we de Az. mollis niet verwarren met de Azalea indica, dit is de bekende Azalea welke gedurende de donkere wintermaanden en ook in het voorjaar onze kamer komt versieren.

Foto C. Steenberg.

OVERBLIJFSELEN VAN DEN MIDDELEEUWSCHEN STADSMUUR MET MUURTOREN
AAN DE NOORDZIJDE VAN RHENEN.

RHENEN.

HET stadje Rhenen is den meesten Nederlanders niet onbekend, al hebben velen het meer van verre gezien dan van nabij. Meerderen zagen het van de spoorbrug over den Rijn af, op het traject Amersfoort—Kesteren, en een uitroep van bewondering is hun dan allicht ontsnapt, wanneer het mooie stadje met zijn roode daken en prachtige toren, die den geheelen omtrek als het ware beheerscht, een oogenblik in het portierraampje verscheen. Anderen zagen het van den mooien straatweg af die van Driebergen over Amerongen en Rhenen naar Arnhem leidt, en het stadje van West naar Oost in zijn geheel doorsnijdt.

Doordat Rhenen tegen de helling van een heuvel is gebouwd, vertoont het stadje een verschil van niveau, wat zeer onholandsch is, en schilderachtige effecten geeft.

Behalve om zijn natuurschoon is Rhenen uit historisch oogpunt belangwekkend; de kerk, de toren en de oude wallen zijn dit in hooge mate. Juist die toren maakt, dat de meeste Nederlanders Rhenen kennen of zich het stadje herinneren.

Ieder die eenigen tijd in dit zoogenaamde nest mocht vertoeven, ziet den toren niet ééns, maar tientallen malen per dag, van uit de hoogte, van uit de diepte, van voren en van overhoeks, van dichtbij, van verre, kortom de toren beheerscht Rhenen, of liever: *is* Rhenen.

Het is duidelijk dat een stadje, dat zulk een toren bezit, een verleden heeft; er is dan ook een tijd geweest dat Rhenen eene voorname plaats innam onder de steden van het Sticht; de ligging in het uiterste Z.O. daarvan, op de grens van het graafschap Gelre, maakte dat de stad oudtijds een natuurlijk verdedigingspunt was.

De oorsprong van Rhenen ligt in het duister; sommigen willen er het oude Grinnes van Tacitus in terugzien; zekerheid bestaat daaromtrent niet.

Bisschop Godefridus van Rhenen verkreeg de heerlijkheid van Rhenen bij erfenis, en vermaakte haar in 1188 aan het Sticht van Utrecht; hierdoor kwam Rhenen in een zeer bijzondere positie tot de Bisschoppen van Utrecht te staan, want alle volgende Utrechtsche bisschoppen waren tevens heer van Rhenen.

Genoemde bisschop Godefridus liet als voorpost tegen de Gelderschen het Slot ter Horst bouwen (1157). Volgens de overlevering moet het een zeer groot kasteel zijn geweest; niets is er meer van over, zelfs de plek waar het gestaan heeft is met moeite te vinden, alleen plaatselijke benamingen en wat oneffenheden in den bodem wijzen er nog op. Tot het slot behoorden tal van omliggende landerijen, welke bisschop David van Bourgondië in de 15de eeuw zou hebben geschonken aan zijn 28 dienaren en hellebaardiers. Nog heden ten dage bestaat er een eigenaardige band tusschen de eigenaren, Dijkers genaamd, onderling van 28 bepaalde huizen in de omgeving van den Dijk, te Achterberg bij Rhenen gelegen, en daarom Dijkershuzen genoemd, welke Dijkers gezamenlijk het genot hebben van de inkomsten van landerijen en veenderijen, welke waarschijnlijk behoord hebben tot het Huis ter Horst.

Onder het bestuur van Bisschop Jan van Arkel (1342—1364) werd de stad versterkt en van muren en poorten voorzien, de overblijfselen van wallen en rondeelen bestaan nog; gaat men de zoogenaamde Buitennomme langs, dan ziet men op vele plaatsen de muren door het groen heen schemeren, ook aan de Noordzijde, bij den molen, ziet men de zware brokken van middeleeuwsch muurwerk; de poorten werden in 1840 gesloopt, op het Stadhuis zijn de afbeeldingen nog te zien.

Dat Rhenen een vesting was, en als vesting bedoeld, ziet men aan het stadswapen: drie torens waarboven een liggende sleutel.

Onder de bisschoppen Frederik van Blankenheim en Rudolff van Diepenholt schijnt Rhenen het toppunt van bloei te hebben bereikt; de stad had toen haar eigen Munt; de munten vertoonden aan de eene zijde een adelaar en aan de andere zijde verschillende wapens; het gehalte van het zilver schijnt echter slecht te zijn geweest, zoodat gesproken werd van Rhenensche ganzen, waarmee men doelde op den adelaar!

Zoals van zelf spreekt, werden de vijanden tot de vesting aangetrokken; meermalen werd de stad verwoest, o.a. door den Hertog Jan van Kleef in 1499. Een schilderij, dat tot voor korten tijd de raadzaal van het stadhuis sierde, brengt dit in beeld. Het onderschrift luidt in gothische letters: „Die inneminghe van Reenen geschiedt int jaar 1499". Toen op 5 September 1897 de toren en de kerk door den bliksem getroffen werden, en gedeeltelijk door brand verwoest, zag het gemeente-bestuur zich genoodzaakt het schilderij aan het Rijk af te staan, ten einde daarmee tot overeenstemming te komen over het dragen der kosten van den wederopbouw van den toren. Het stuk werd in het Rijksmuseum te Amsterdam geplaatst en de gemeente moet zich met een copie tevreden stellen.*)

In 1528 was het met de wereldlijke macht van de Bisschoppen gedaan en scheen Rhenen in de vergetelheid te zullen terugzinken. Nog éénmaal echter scheen er van opbloei sprake. Frederik, keurvorst van de Paltz, bijgenaamd de Winterkoning, bouwde in 1621, daartoe in staat gesteld door zijn oom Prins Maurits, op de plek waar vroeger het St. Agnesklooster gestaan had, een paleis; het was een prachtig gebouw in renaissance-stijl, dat echter in 1812 geheel gesloopt is. Het plein waaraan vroeger het „Koningshuis" heeft gestaan wordt nog het Hof genoemd; men vindt er een gedenksteen, gemetseld uit steenbrokken welke afkomstig zijn van het paleis.

(Slot volgt).

*) Schandelijk!

v. H. v. I.

RED.

DE LINDENGANG.

O, niet de groote straat nemen wij, die effen is gemaakt voor moede voeten en vlug gaande wagens. Wij nemen den weg, waar de Linden staan geschaard aan den eenen kant, den buitenkant, en aan den anderen kant daar gaat de berghelling naar boven, wij loopen aan den voet. Er is nergens een weg, gelijk aan dezen, in ons land te vinden, geloof ik.

Deze weg, waarom is hij zoo bijzonder?

Zie, de linden zijn oud en zij zijn zeer geschonden, telkens weer geschonden, jaren en jaren na elkaar is hun belet boomen te worden, zooals wij dat verstaan.

Of ik ze anders zou willen hebben daar, deze linden?

Neen, o, neen, geen laan met tegen elkander vechtende boomen omlucht en licht, geen laan van eensgezind omhoog rijzende groeiers, zouden in de plaats kunnen komen hier, in deze omgeving.

Hoe zijn ze dan, deze linden?

Kijk, wij beginnen pas den weg te gaan, wij zullen langzaam verder treden om niet te gauw aan het eind te wezen, toch is hij niet kort en brengt ons, vanwaar de rivier wel eens wil komen, het lage land, tot boven, waar het stadje is gebouwd en de zwijgende toren staat.

Bergopwaarts gaat de weg met de lindenboomen, en de grond is donker, en er zijn diepe karresporen en plassen, die blinken.

Nu gaan wij onder de boomen, het groeien uit den grond en het opgaan van den stam, dat is niet bijzonder, maar zeer gewoon, zij bepalen de afstanden die wij gaan in zeer gelijke deelen. Maar let op, hier is het einde van het alledaagsche, nu gaan de takken niet omhoog. Naar den rivierkant toe, daar zijn zij altijd weg gehouden, maar over den weg heen zijn ze in de jeugd geleid geweest en zoo hebben zij niet anders kunnen groeien, en houden de armen nu horizontaal en zegenend over onze hoofden heen.

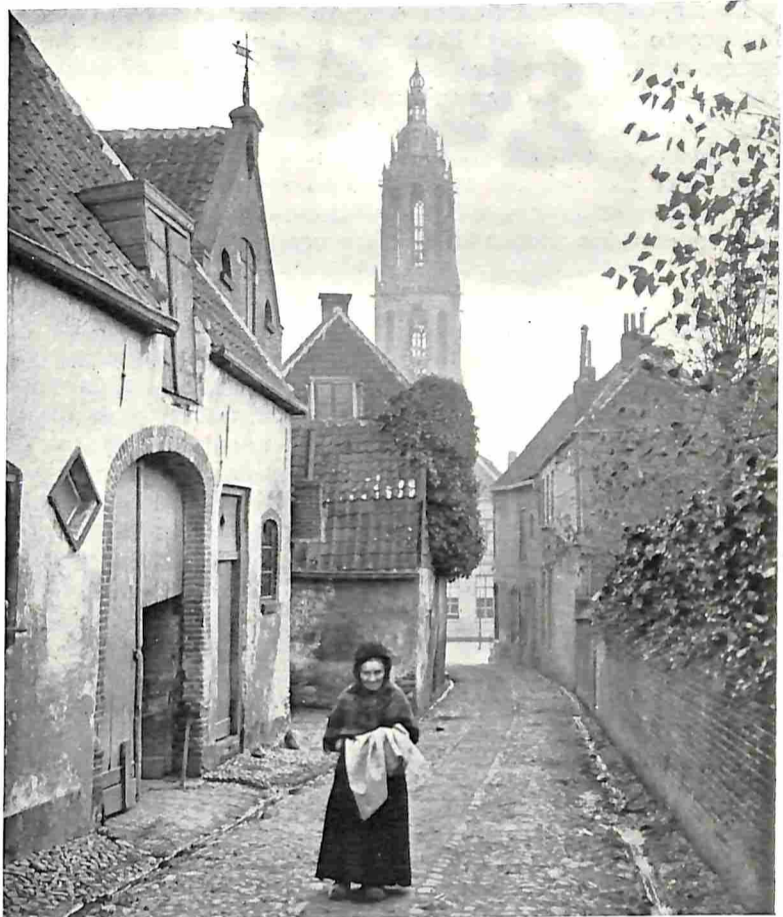

Foto C. Steenbergh.

GRUTTERSTRAAT TE RHENEN.

Zegenend? Zomers zal hun schaduw dat zeker wezen, maar nu?

De takken zijn daar boven ons hoofd, niet hoog, zwaar en zwart, met aan de einden breed uitgegroeide verdikkingen door de vele gemaakte wonden van afgeknotte nieuwe scheuten. Nu zijn ze dit jaar nog niet genomen en brengen de knoppen een rossigen gloed in het zeer sombere van deze boomen, op dezen dag dat geen zon er schijnt en er alleen is het licht van den jongen dag, want het is nog vroeg in den morgen.

Nu deze boomen ons den hemel versomberen en voor ons uitgaan en vormen met den bergwand een verder voerende gang, die zeer krachtig van teekening is en wier stijgende grond gaat met de karresporen, nu zoeken wij waar het niet donker is.

Foto C. Steenbergh.

MARKT MET STADHUIS TE RHENEN.

En zie, dat is mede de bedoeling van dezen bijzonderen weg, het oog te brengen naar het lichte land waar de rivier doorhelen gaat. Halverwege is hiertoe bijzondere gelegenheid gegeven; niet dat de weg ophoudt te gaan, maar er is een verbreding, een half cirkelvormige verbreding gekomen, waar ook de linden zijn en waar banken zijn geplaatst.

En hier zien wij het stadje voor het eerst, hier toont de Lindengang ons, vanwaar wij kwamen, de Grebbeberg; waar wij zijn, aan den zoom van de rivierbedding en wat ons roept, Rhenen!

Het is moeilijk om hier weg te gaan, toch brengt ons de Lindengang verder....

Och, dat deze nu uit moet komen op die leegte straat; ik neem het buitenpad, langs de oude beukenheggen, met de poortjes die de ingang zijn tot de tuinen, die tegen de hooge muren liggen en vol oude appel- en pereboomen zijn.

Daar staan zij voor de roode pannendaken, die gebogen en ingedoken zijn en zij verheffen zich hoog, de takjes met het vruchthout scherp geteekend, en zij houden zich scheef, voorover, achterover, buigen op zij en zij verstaan den toren niet, die jaren trotseerde en hun ten voorbeeld was. De toren van Rhenen!

En dan kom ik bij de kastanjeboomen, de vier oude kastanjeboomen, die staan twee aan twee langs den weg naar de rivier. Hoeveel jaren hebben zij dat vlottende water daar wel niet zien gaan, zoo dicht bij hun zware stammen? Hoeveel gierende geluiden heeft de storm door de sterke takken gemaakt als zij tegenhielden die wilde renner, die kwam over de vlakke en de golven kroonde met witte koppen?

De kastanjeboomen, o, ik wil hier terugkomen als de zwellende knoppen zijn geworden bloemetuilen.

Nu kijk ik naar dat gebouwde, dat achter de boomen is, dat stadje, dat kostelijk stadje van muren en daken en perelaren, dat stadje van den kerktoren en zijn kostbaar schip.

Dat stadje, zoo dicht bij het stroomende water, en dat door de Lindengang te bereiken is.

Foto C. Steenbergh.

OUDE STADSMUUR EN DROGE STADSGRACHT AAN DE ZUIDZIJDE VAN RHENEN.

OUDE GEBRUIKEN.

AN het kleine plaatsje in Zuid-Holland waar ik geboren werd en mijn jeugd sleet, is mij de herinnering bij gebleven van een tweetal gebruiken welke bij sterfgevallen werden in acht genomen. Of dit nog het geval is weet ik niet; hoewel ik geenszins het contact met mijn geboorteplaats heb verloren, is dit toch weer niet zoo intens, dat het wel kan zijn, dat ze, zonder dat ik het merkte, bij het vele zijn gevoegd, dat te samen de „overlevering” uitmaakt.

Het eerste gebruik, dat ik wilde releveeren, bepaalde zich tot sterfgevallen in katholieke gezinnen. Was er in de woning een doode, dan werd dit aangeduid door een eenvoudig van stroo gemaakt kruis, dat op het voorerf dier woning werd gelegd. Een stroowisch ter breedte van ongeveer een hand en ter lengte van misschien vijftig centimeter vormde de lange, een wat kortere de korte arm van het kruis. Op de einden werden stenen gelegd opdat het niet zou wegwaaien.

Wat wilde men met dit kruis zeggen? Want een bepaalde beteekenis had het toch zeker.

Diende het om devotelijk aan te geven, dat de gestorvene in de hoop op verlossing en zaligheid door het kruis was heengegaan?

Bedoelde men er soms den duivel mede te weren of de ziel van den overledene tegen zijn aanslagen te verdedigen?

Was het slechts de bloote mededeeling „hier is een doode” en een stille vraag: „bidt voor zijn ziel?”

Misschien weet een der lezers er meer van en ook, of die gewoonte in andere plaatsen bestaat of bestaan heeft.

Het tweede gebruik, waarvoor ik aandacht vraag, bepaalde zich niet tot katholieke gezinnen.

Zoolang het lijk van den overledenen boven aarde stond, werden de spiegels omgekeerd.

Waartoe?

Voor de hand ligt de veronderstelling, dat men, uit eerbied voor de majesteit van den dood, alle ijdelheid verre wilde bannen en het gebruik van den spiegel onmogelijk wilde maken.

Zeker weet ik, dat men aan het begrafenismaal, was de spiegel niet omgekeerd, bezwaar maakte om daaronder plaats te nemen: men zou dan zijn aangewezen om het eerst van de aanwezigen te verscheiden.

Welk verband kan er zijn tusschen dien spiegel en het sterven? Moeten we hier denken aan het *schijnbeeld*, dat door den spiegel wordt gevormd en dat de ziel zou kunnen voorstellen nadat deze het lichaam verlaten had?

In plaats van ze om te keeren, werden de spiegels ook wel met doeken bedekt. Dit geschiedt evenwel óók met de schilderijen in het laatste verblijf van den doode. Hier valt m.i. meer te denken aan het scheppen van een atmosfeer van somberen ernst waartoe ook de neergelaten gordijnen medewerkten. Dat neerlaten van gordijnen schijnt mij een meer universeel teekenvan rouw. Ik herinner mij zelfs wel, dat op enkele boerderijen, bij een sterfgeval, de gordijnen geheel werden afgenomen en de houten blinden voor de ramen gesloten werden. Dit maakte al een zéér naar-geestigen indruk. Op den dag van de begrafenis rouwden de naaste burenen met hun gordijnen mede en in enkele plaatsen

was het gebruikelijk, dat in alle woningen waarlangs het lijk naar het kerkhof werd vervoerd, de gordijnen werden neergelaten.

Misschien kan het bovenstaande voor die lezers, welke meerdere gebruiken als de bovenstaande kennen, aanleiding zijn, die mede te deelen. In onzen tijd verdwijnen er zoovele van hen ongemerkt, dat men zeker aan komende geslachten een dienstbewijst wanneer men, daarvoor vreezende, ze vastlegt in een tijdschrift als „Buiten” welks jaargangen later zeer zeker als een rijke bron zullen worden beschouwd, tot het putten van gegevens voor de gewoonten en zeden van voorheen.

C. VISSER.

JEUGDHERINNERINGEN.

FANTASIE.

(Vervolg).

TWAS winter. De straten waren bedekt met een dikke laag bevroren en vastgestampte sneeuw, die kraakte onder de voeten der voorbijgangers. De rivier „zat”. Op sommige plaatsen was het ijs zóó dik, dat zware boerenwagens met twee paarden bespannen erover trokken, zonder dat er eenig gevaar voor doorzakken scheen te bestaan. Ouden van dagen herinnerden zich niet, dat het ijs in de rivier ooit zoo dik was geweest.

In de stenen kade bevonden zich hier en daar trapjes, die naar het water afdaalden. Ze waren daar aangebracht voor het gemak der dienstmeisjes, die een emmer water moesten halen: het stadje verheugde zich in dien tijd nog

niet in het bezit van een waterleiding. Om dat waterscheppen gedurende de strenge vorst toch mogelijk te maken, hadden mannen vóór de trapjes, op een afstand van een halven meter ongeveer, groote bijten in het ijs gehakt.

M'n onafscheidelijke vriend Fré en mijn persoontje slenterden onder het fluiten van een vroolijk wijsje langs den waterkant, met al onze aandacht bij de schippers, die op het hobbelige ijs trachtten schaatsen te rijden of die met sleden hooge stapels turf vervoerden, toen we opeens een gil hoorden, die uit de buurt van het naastbijzijnde trapje kwam. Ons gefluit verstomde en we renden er heen om te zien, wat dat kon zijn. Dichterbij gekomen, zagen we een dienstmeisje, tot aan de borst weggezonden in de bijt, zich krampachtig vastklemmen aan de randen van het ijs. Blijkbaar was zij bij het waterscheppen uitgegleden en in het vierkante gat gezakt.

In den onmiddellijken omtrek was niemand aanwezig behalve wij tweeën. Zonder te aarzelen snelden wij naar het trapje. Ik daalde het eerst de zes treden af, me stevig vasthoudende aan de ijzeren leuning, want de treden waren zoo glad als een spiegel.

Ik reikte de meid m'n hand, die ze in haar doodsangst terstond greep, toen pakte ik met m'n andere hand den arm van Fré, die z'n vrijgelatene om de leuning sloeg. Nu wij aan het sjoeren, dat we er rood van werden.

't Ging niet. De dienstmeid, wier kleeren volgezogen waren met water, was door onze zwakke krachten niet meer dan een voet omhoog te krijgen. Fré en ik kregen het er benauwd onder. Toen zei Fré:

„Zeg, Hans, grijp met je eene hand de leuning en laat de meid niet los, dan loop ik naar een schip en haal den baas.”

Zoo gezegd, zoo gedaan. M'n taak was niet al te zwaar.

Het meisje, dat nu wel begreep, dat er geen gevaar meer was, en dus wat bedaarde, hield flink m'n hand vast en wachtte geduldig op de terugkomst van

Fré met een of anderen sterken man. We behoefden niet lang te wachten. Weldra hoorden we gepraat en vlugge stappen over de harde sneeuwkorst.

Daar kwam Fré aan, gevolgd door een paar stevige turf-schippers. Die twee haalden met hun beiden het meisje zonder veel inspanning op het droge en gingen weer weg, terwijl ze ons zeiden, dat we een paar flinke jongens waren.

Fré en ik voelden ons ware helden. Tot onze spijt echter konden we niet lang meer samen over het drama uitweiden, daar het etenstijd was.

Weldra liep ik alleen voort door de stille straten. Wat ging er toen verder in m'n hoofd en ziel om? Lezer, herinnert ge u nog de oogblikken van koortsachtige spanning, doorgebracht met Mazeppa, het opperhoofd van de Ukraïne? Weet ge nog hoe uw hart bonsde, uw ooren gloeiden, toen de Kozakken hem, den gefolterde, tot hetman uitriepen?

En weet ge ook nog, dat ge u enkel en alleen zoo gelukkig en fier gevoeldet, omdat die hetman, die Mazeppa, eigenlijk niemand anders was dan gij zelf, zooals gij ook zelf beurtelings alle Indianenopperhoofden geweest zijt in de ontstellende romans van Gustave Aimard?

Maar liever nog, lezer, denk even terug aan de ontroerende geschiedenis van Blauwbaard. Zuster Anna staat over de tinnen van den slottoren gebogen, en wuift vol wanhoop met haar sluier. In het wazige verschiep naderen snel twee ridders

op vurige rossen. Reeds ziet men de lange pluimen van hun hoeden in den wind wapperen; hun lichaam is nog gehuld in een wolk van stof, dat de hoeven der galopperende paarden opjagen.

Welnu, waart gijzelf niet één van die twee ridders? En terwijl gij gebogen laagt over den hals van uw schimmel, terwijl gij uw rijdier met zweep en sporen aanzettet tot snelleren gang om tijdig den wreedaard zijn prooi te ontrukken, dacht ge toen aan dien ridder naast u, die toch hetzelfde doel had? Waart ge toen niet gansch alleen op den weg? Hebt gij niet zonder hulp van anderen den snoodaard den dolk tot het gevest in het hart gestoken en waren niet alle tranen van dankbare ontroering aan u gewijd?

Ik liep dan alleen voort door de stille straten. Trots vervulde m'n hart. Ik had een menschenleven gered. Ik... een menschenleven gered... Was dat wel waar? Alleen had ik het toch niet gedaan. Fré had me geholpen. En trouwens, niet wij hadden haar gered, maar de schippers. Toch, zonder ons, dus zonder mij, zou ze bijna zeker verdronken zijn. En ik had haar hand vastgehouden en ik had op het ijs gestaan; Fré alleen maar op het trapje, en hij had slechts de leuning gegrepen.

Toen begon m'n kinderfantasie te werken. Plotseling zag ik het drama zich geheel anders afspelen.

Ik liep alleen langs den waterkant, Fré was in geen velden of wegen te bekenen. Een gil trof m'n ooren. Ik ren naar het trapje, zie de dienstbode, die in het waterspartelt. Zonder aarzelen steek ik haar de hand toe, trek uit alle macht, zij komt halverwege uit het water, weet zich met het bovenlijf op het ijs te werken; dan, met vereende krachten, gelukt het ons haar geheel op het droge te krijgen. Geen schippers hadden bij die redding geholpen. Inde verte kwamen mannen aangelopen, te laat om te redden, maar nog juist vroeg genoeg om m'n heldendaad toe te juichen.

Zoover was ik in m'n verbeelding, toen ik thuiskwam. Ik kwam te laat voor het eten. Uit de schalen steeg de damp van aardappelen en groente. Allen zaten reeds aan tafel. Bij het binnenkomen voelde ik aller oogen op me gevestigd.

Pa vroeg me streng, waar ik vandaan kwam. Toen deed ik, nog in een droom, misschien ook een weinig uit trots, het verhaal, niet het ware, maar dat, wat m'n verbeelding getooverd had, en dat me op dat oogenblik volstrekt niet leugenachtig toescheen.

Toen ik het uit had, haalde Pa uit z'n portemonnaie twee nieuwe halve stuivers, die hij in m'n hand legde.

Ik was ontgoocheld. Toch nam ik ze aan, werktuigelijk. 't Was slecht van me, en ik voelde, dat 't slecht was, maar ik had niet den moed, toen niet en nooit, ruitelijk aan m'n vader te bekenen, dat m'n verhaal maar ten deele waarheid bevatte.

Aan tafel sprak ik geen woord en durfde ik niet opkijken. De twee halve stuivers brandden me, als ik ze betastte.

De gedachte er iets voor te koopen kwam niet bij me op.

En toen ik den volgenden dag over de lange rivierbrug liep, nam ik ze in m'n hand en na me ervan overtuigd te hebben, dat niemand op me lette, smeed ik ze zoover ik kon, in het diepe water.

Ik bleef over de leuning kijken naar de kringen, tot ze uitgewischt waren. Toen ging ik verder, 'n weinig verlicht.

(Wordt vervolgd).

HANS DONKER.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT VAN DE „BUITENOMME” OP DEN OUDEN STADSMUUR MET RONDEEL, EN DEN CUNERATOREN TE RHENEN.

DE KLEEDING DER AMSTERDAMSCH E WEEZEN.

VIII. DE ISRAËLIETISCHE JONGENS-WEESHUIZEN.

Ik bezocht en het huis der Portugeesche Jongensweezen en dat der Hoogduitsche: dat beteekent voor den onpartijdigen beschouwer een afstand verder dan van de Jodenbreestraat tot den Binnen-Amstel, waar de woningen der beide categoriën zich bevinden.

Daar is in de Jodenbreestraat een oud, ruim huis, van allure een oud patriciërshuis, waar „vader en moeder” een huisgezin van 10 jongens trachten te geven, wat hun ontbreekt. Zindelijk is het, het heele huis door, en stil, rustig was 't er ook op den Zondag, dat ik het bezocht. Immers de jongens waren óf naar de godsdienstschool, óf naar hun werk, het magazijn of het kantoor, dat gaarne van hun diensten gebruik maakt. Zoodat ik niet kan oordeelen over het aanzien van de nu leege conversatie- en eetzaal alleen „versierd” met de namen van vroegere regenten, als hun dagelijksche bewoners aanwezig zijn.

Daar is als in ieder weeshuis, de slaapzaal met ijzeren ledikanten, 22 in aantal, waarvan nu slechts 10 in gebruik zijn, daar is de waschkamer, waar glimmend-gepoetste, antiek-koperen waschbekkens van Hollandsche zindelijkheid getuigen. Maar... ze dienen slechts tot pronk, zijn te bezwaarlijk in het gebruik en worden dus terzijde geschoven bij de dagelijkse waschpartij. Wat gemakkelijk is, maar toch ook zijn bedenkelijke zijde schijnt te hebben!

Daar is een keuken, ruim en praktisch ingericht: twee groote kasten bergen al het prachtige oude koperwerk, waarmee indertijd, bij de inrichting van dit huis, alle verstreken waren gestoffeerd, koperen kandelaars, 'n mooie Sabbathlamp, koperen ketels, emmers, vischvergieten. Ze zijn nog de trots van „vader en moeder”, die echter de practische gezindheid zijn toegedaan, dat al dit daverend geschitter te veel tijd tot onderhoud in beslag neemt en 't daarom beter achtten 't in de glazenkast op te bergen. Waar 't ongetwijfeld goed is bewaard: maar hierdoor verdween tevens 't laatste restje vroolijke zwier uit de nuchterheid der kale zalen. Ook hier worden de jongens goed verzorgd naar hun materiele behoeften: royaal is de voeding, degelijk de kleeding. Godsdienstonderwijs krijgen ze op de betalende godsdienstschool, maatschappelijk op de gewone. Ze leven het leven van kinderen uit ieder gewoon huisgezin, kunnen 's avonds uitgaan, als ze dat wenschen, genieten dus een bijzondere mate van vrijheid. Een vrijheid welke nog vergroot wordt door het feit, dat de tegenwoordige kleeding ze bijna in het geheel niet meer onderscheidt van hun medeburgers: 's zomers dragen ze grijslinnen Norfolk-pakjes, 's winters zwarte colbert-kostuums met frontjes en das de grooten, zwarte Norfolk-pakjes de kleintjes, met korte broek. En overjassen van grijze stof. Alleen de zwart-lakensche pet met twee witte biezen geeft nog eenige uniformiteit.

Dat was anders in vroeger jaren: nog bewaart een foto van een der weezen, een 50-tal jaren geleden genomen, de afbeelding voor het nageslacht van de lange gekleede jas, de lange broek, waaraan eens de hooge hoed niet ontbrak. Zelfs waren de weezen steeds met witte dassen uitgedoscht!

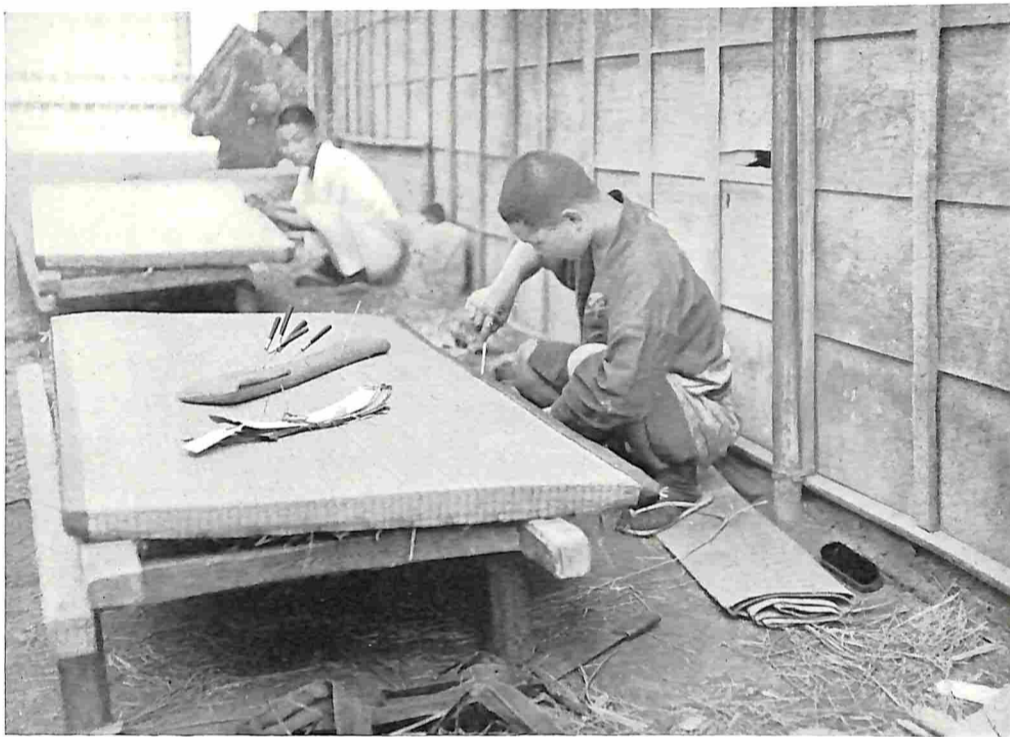
Ongeveer dezelfde kleedij tooit den jongeling, die een

barmitswoh-cadeau 1) ontvangt uit handen van Samson de Boer, den schenker van de woning in de Zwanenburgerstraat, waar de Nederlandsch-Israëlietische weezen zijn gehuisvest. Nu is ook de uniform der Nederlandsch-Israëlietische jongensweezen tot een minimum beperkt: alleen de pet is het zichtbare kenmerk van hun saamhoorigheid.

In die dagen — omtrent 1838 — droegen de weezen, (als we kunnen zien op een geschilderd portret van den milden gever met zijn pupil, in de Regentenzaal van „Megadlé Jethomim” = Opvoeding van weezen, aanwezig), een bruin lakenschen rok met koperen knopen, een lange, zwarte broek, een hooge zijden hoed, een laag opengesneden vest met witten stropdas. Waren ze de mode zelfs vooruit? Immers op hetzelfde doek draagt Samson de Boer een korten broek, een breloque en een geplisseerden jabot — misschien louter uit conservatieve deftigheid? Hij is zich volkomen van zijn waardigheid bewust — nederig staat het „weeskind” voor zijn beschermer, die evenals zijn tijdgenooten, aan een zelfgenoegzaamheid zal hebben gelaboreerd, in de annalen van het Weeshuis door den toenmaligen secretaris opgeteekend. Immers in 1838, bij de luisterrijke herdenking van het honderdjarig bestaan der inrichting, schreef deze ijverige ambtenaar het volgende vermeldenswaardige proza.

„Is het voor den individueelen mensch een aangenaam gevoel zijnen evenmensch wel te doen, even verrukkelijk, even schoon is het, wanneer velen zich tot corporatiën, maatschappijen of collegiën vereenigen, met het uitsluitend doel om het lot hunner ongelukkige natuurgenooten te verzachten!”

Hoe 't ook zij, alle schoonheid en braafheid terzijde gelaten, dit gesticht kwam mij voor — bij mijn uitteraard tamelijk vluchtige beschouwing — het best beheerde en modernste van alle vier de tehuizen voor Joodsche weezen in Amsterdam te zijn. Aan het hoofd staat hier een directrice, een zeer beschaafde, zeer wijze vrouw, die weet, voelt en begrijpt alle moeilijkheden en alle

UIT JAPAN. HET MAKEN DER TATAMI.

vreugden van de kinderen, aan haar zorgen toevertrouwd. En in het heele huis die welverzorgde rust, die een tehuis tot een waarlijk tehuis kan maken, zelfs als 80 wilde rakkers er hun gezonden levenslust mogen loslaten. Daarbij is de heele inrichting — ofschoon ook hier de financiën het zwakke punt zijn — verzorgd in overeenstemming met de strengste eischen, door hygiëne en maatschappelijken zin gesteld. Hier zijn waschkamers — praktisch, bruikbaar en kostelijk te aanschouwen, hier is een eetzaal, vroolijk, licht en luchtig, door de betimmering alleen reeds een lust voor de oogen. En hier is ook gedacht aan het verlangen van ieder mensch naar een eigen hoekje, een eigen hokje, hoe klein ook. In een der zalen staat een kolossale kast, in loketten, ieder door een deurtje afgesloten verdeeld. Iedere jongen heeft zijn eigen kastje, waarvan hij zelf den sleutel heeft, zoodat hij zijn eigen schatten kan wegsluiten voor onbescheiden oogen. Slechts de directrice is het alziend oog: zij heeft de sleutel op de groote kast, kan haar controle over alles laten gaan. Maar ze heeft het vertrouwen van haar groot gezin, zoodat weinig haar verborgen blijft.

Dan is er de school, in het huis, waar onderwijs wordt gegeven, maatschappelijk en godsdienstig. De lokalen zelve getuigen reeds van den frisschen geest in die school. Overall

1) barmitswoh = kerkelijke aanneming, door welke de Joodsche jongen op 13-jarigen leeftijd in de gemeente wordt opgenomen.

planten, bloemen, platen. Terwijl de oudere jongens, zij, die H. B. S., Handelschool, of andere onderwijsinrichtingen bezoeken, een afzonderlijk, keurig ingericht studeervertrek tot hun beschikking hebben. En ze gevoelen 't als een onderscheiding, als daar hun vaste plaats is bereid. Want slechts de werkelijk willenden vinden hier de rust, die ze voor hun hoofdwerk noodig hebben.

Ook in dit gebouw zijn keukens en slaapzalen als elders. En ze zijn ook goed verzorgd, helder, eenvoudig en degelijk. Maar daarenboven vinden we hier de elementen, noodig voor een harmonisch menschenleven, elementen, die geen enkele jongen, geen enkel meisje in onze maatschappij behoorde te ontberen, die hoogere opgewektheid, die zin voor blijheid, samengaand met tucht en orde, welke het leven levenswaard maken. R. v. O.

UIT JAPAN.

ER is al zooveel over Japan geschreven, dat je je eigenlijk schaamt, dat je er nog over schrijven durft. Maar ditmaal geloof ik toch, dat ik kieken gevonden heb, waarbij nog wel iets te zeggen valt.

Met een zekere vocabulaire van het Japansch is iedereen zoowat vertrouwd.

Iedereen weet wat „tatami” zijn. Niet iedereen weet, dat de „tatami” geen gewone matten zijn — het is als een kussen van riet, aan twee kanten ingeraamd, waarover de fijne mat gespannen wordt en dan afgemaakt met een boorsel, waarover een zwart of donkerrood lakken band loopt. *Alle* tatami's hebben dezelfde afmeting en men duidt de grootte der kamers aan met het aantal „tatami” dat ze bergen kunnen. Voor de kamer der thee-ceremonie is weer een ander aantal dan b.v. voor een gewone huiskamer. De „tatami”, die altijd rein blijven omdat ieder die binnenkomt de schoenen uittrekt — is toch een echt stofnest en een ideaal oord voor zekere kleine beestjes, die virtuoson zijn in springen en bijten.

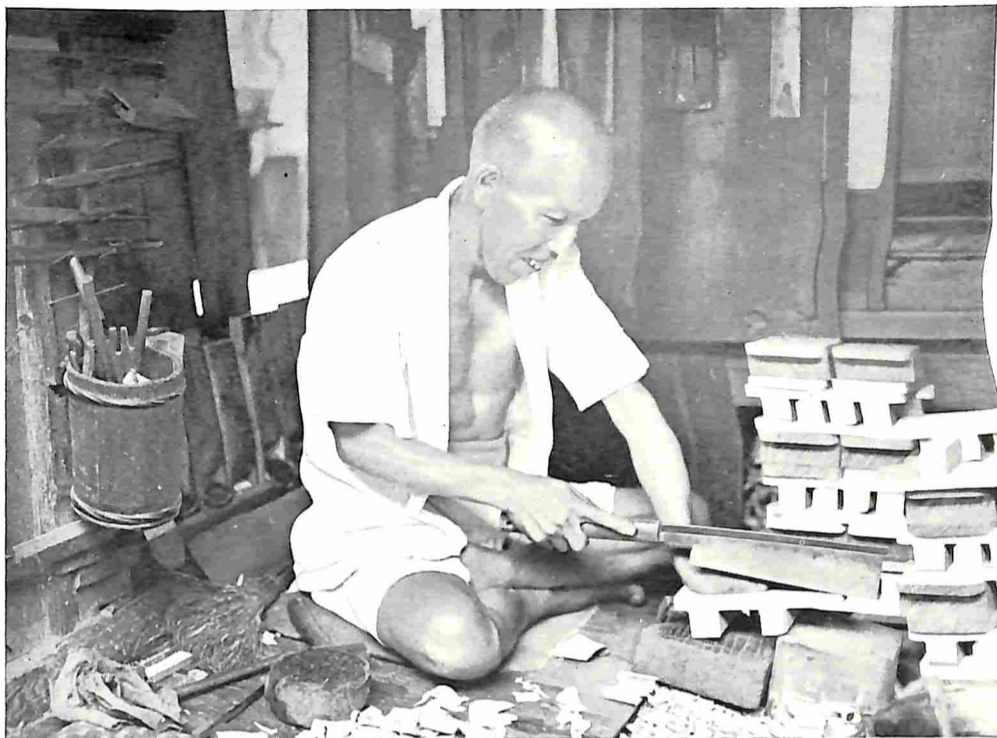
Ik zou niemand raden op een echten schoonmaakdag, b.v. den eersten zonnigen dag na de nyubai of regenperiode, door een echt Japansch buurtje tegaan — ge komt er *nooit* alleen uit.

Er is groote „skill” voor noodig, de tatami's mooi, effen te maken en het eischt veel tijd. Maar tijd is waardeloos in Japan.

Zie eens de ivoorsnijder! Ik kèn deze. Hij woont in Tsurumi, in een klein huisje met een miniatuur tuintje. Achttien jaar was hij in Amerika —, in een bank, maar in zijn vrijen tijd deed hij het werk dat zijn vaderen deden, en sneed uit ivoor, zacht lachende Kwannous en geestige oudjes, geisha's en godjes van geluk.

Op een goeden dag trok het oude land te sterk en verkocht hij alles en kwam naar het dorpje bij Yokohama. Wat anders zou hij doen dan snijden uit ivoor. De smaken waren veranderd. Ze vroegen hem knimgels, brochés, spelden om te sturen naar Europa....

Waarom zou hij dat doen? Hij had wat geld en kon leven. Hij kocht ivoor en sneed zijn oude liefden, de zoete Kwannon en zijn vader, den ivoorsnijder met een beeldje in de hand, zooals hij hem gezien had, den dag dat hij hem vertelde hoe lief hij zijn vak had. Hij sneed zichzelf er bij, een klein Japansch ventje, in bewondering voor Vaders werk. Soms kwamen handelaars, maar ze kochten niet; zeiden altijd weer hetzelfde: „de smaak was veranderd, hij moest zich aanpassen,” maar hij wilde niet. Een man kocht van hem, Nomura uit Kyoto — maar hij dacht erover Nomura niet meer binnen te laten, want

UIT JAPAN. DE GETA-MAKER.

Nomura koos altijd het mooiste en wat hem zelf het liefst was.... en als Nomura weg was, was zijn huisje vreugdeloos. . . Maar hij was voor alle dingen beleefd.... en zoo werkte hij door en Nomura kwam — en nam.... Zoo vonden wij hem, angstig antwoordend op onzen kloep, oplevend toen het niet Nomura was.... Ik vrees, dat toen we weggingen — zijn huisje niet veel vrolijker was dan na het bezoek van den ander — want onder onze cape droomde Kwannon, de zoete.

Prozaischer is de geta-maker. Er is niet veel poëzie in zijn werk, al eischt het veel nauwgezetheid. Uit het harde hout snijdt hij de lage steltjes, die straks hun vernielingswerk op de arme straten zullen verrichten.

Praat mij niet van de poëzie van de geta. Wie in Tokyo gewoond heeft, weet wat ze op hun geweten hebben. De beste straten, na een echt Japanschen regen, gaan onherroepelijk eraan, worden radicaal opgebroken door die kleine ellendelingen. En dan het lawaai, b.v. in een station! En de vuile rommel, die ze in een tram of trein meebrengen. Voor den getamaker heb ik niet de minste sympathie. Denk eens aan de massa slijk die tusschen de twee dwarsplankjes kan geborgen worden.

Dat valt dan naast je op den vloer van de tram — daar

UIT JAPAN. DE IVOORSNIJDER.

waadt je door — foei! Maar ik wilde hem u toonen, den boosdoener, die met zijn grijns die ondingen de wereld instuurt.

Neen, dan mijn oude kereltje met zijn „sweet baked potatoes.” Winter en zomer, van vroeg tot laat, staat hij in zijn open winkeltje en bakt er lustig op los. Voor 10 sen krijgt ge een groot pak — als ge ze heet thuis kunt krijgen en er heel veel boter voor over hebt, is het erg lekker! Rijk en arm koopt bij hem. Studenten, tusschen twee colleges, halen hun tasch vol, een politieagent kruipt even uit zijn doosje, (een klein, wit huisje) en haalt voor 5 sen, de tram conducteur laat zijn passagiers even wachten voor een paar yagataro imo.... en een groote limousine stopt en neemt voorraad in voor den bankier die op kantoor luncht en graag zijn sweet potato erbij heeft.

De „imo” mannetjes zijn meestal goed gezind als allen, die met velen omgaan. 't Zijn meestal Inkyo's, dat is, mannen, die zich teruggetrokken hebben, om hun eigenlijke zaak aan hun zoons af te staan en dan zóó toch nog wat bijverdienen.

Veel Inkyo's vinden ook nog werk in het lantaarn-vak, waar ze hun jarenlange experientie van het penseel prachtig kunnen aanwenden.

Want de ouden van dagen, zoolang ze niet beven, schrijven het beste —, het Japansche schrift is een quaestie van oefening.

Zoo'n werkplaats is het aardigst na schooltijd — als alle kinderen meehelpen — plat op hun buik liggend — en lachend of zingend.

Het aardigst van alles blijft toch de tabaksdooskunst. Daarin heeft de Japanner het bijzonder ver gebracht. In hout of uit harde Kurbis snijdt hij zijn karikaturen. Ongeloofelijke koppen, gruwelijke maskers, een fantasie, die geen grenzen kent of erkent, in de strakste lijnen vastgelegd. Ik heb vreemdelingen hooren zeggen: „Afschuwelijk!” Ik voor

mij vind ze prachtig. — 't Is simpelijk de oude kunst van het maskers maken, die zich hier uit, en wat hier voor een paar yen in den handel gaat is vaak niets minder dan groote kunst.

't Is leuk om te zien, hoe aandachtig, met hoeveel gnuiwend plezier, ze hun werk bekijken. Satyre van de fijnste soort vindt hier een uiting en als eens heel Japan vereuropeescht zal zijn, zullen deze dingen de ziel van het verre Oosten misschien nog het beste weergeven. ELLEN FOREST.

DE KAMPIOEN VAN DE LUCHT.

(Slo!).

DE vleugels vlak tegen het lijf gedrukt, de speurende blik vooruit, de roode pootjes achterwaarts tegen den stuit gestrekt, vliegen Blauwkras en Steenblauw te samen de zware vlucht.

Blauwkras heeft de leiding en hij voelt dat hij verantwoordelijk is voor zijn vrouwtje. Hare tegenwoordigheid schijnt hem krachten te geven, die alle noodweer kunnen trotseeren, en zonder zijne snelheid te verminderen klieft hij de lucht en snelt huiswaarts. In zijne herinnering treedt een beeld van het verleden te voorschijn. Ook nu weder doorleeft hij den strijd, dien hij eens met de elementen voerde, doch 't schijnt, dat de gedachte aan zijn vroegere nederlaag zijn energie doet groeien en zijn wil om te overwinnen versterkt.

In het lage polderland loopt de broodjager met zijn arm-

zaligen hond en het geweer in aanslag tegen den Noordwester in.

De hazen dekken zich nu en laten zich nu in hun leger verrassen.

Daarom is hij uitgegaan, ofschoon het weder niet aantlokkelijk is. Ook de hond voelt niet veel voor jagen in dezen storm en loopt lusteloos langs den slootover.

Telkens moet hij aangemoedigd worden om te speuren, en herhaaldelijk ontvangt hij een schop of een boos woord.

De jacht is niet voorspoedig en geen enkele haas of eendvogel laat zich vinden.

Laag over de landen komen de twee duiven aantobben, optornend tegen den sterken wind. Laveerend, zwenkend, nu eens hoog dan weder laag, houden zij steeds dezelfde richting, laten zich door de windvlagen niet uit hun weg slaan.

De broodjager blijft staan, ziet de twee duiven en verblijdt zich reeds, dat hij toch niet zonder buit zal thuis komen.

Als de vogels genaderd zijn, legt hij aan, het schot knalt en... de duiven vliegen voort; de jager vloekt, de hond ontvangt een schop, en droppel na droppel vloeit het bloed uit de poot van Blauwkras, zijn krachten, die nu juist zoo zeer noodig zijn, wegnemende.

Blauwkras voelt de stekende pijn van de hagelkorrels in zijn poot, eene loomheid bekruipt hem en hij voelt verlangen om zich ergens neder te zetten en te rusten.

Maar het wijtje, dat zich steeds heeft laten leiden, neemt nu de leiding, gaat vooraan en 't is of hem dit weder de energie geeft verder te gaan. Eindelijk kan hij echter niet voortvliegen, ene doodelijke matheid komt over hem; door het vele bloedverlies verzwakt, slaan de vleugels nog maar met loomen slagen niet lang zal het duren of ook deze vlucht zal door Blauwkras verloren zijn.

Daar doemen echter aan den gezichts-einder huizen op en als de lucht even opheldert, teekent zich scherp tegen

den verhelderden hemel de bestemmingsplaats af waar Blauwkras en zijn vrouwtje moeten zijn.

Even later waggelt Blauwkras zijn til binnen en half bewusteloos zinkt hij in een hoek neder. Voor zijn meester hebben hij en zijn duifke echter den eereprijs behaald.

Met teedere zorgen omringd, is Blauwkras op weg van beterschap. Wel zal de poot stijf blijven, doch dat verhindert hem niet te vliegen en zijn kampioenschap te handhaven.

Voor zijn meester is hij een waardevolle duif geworden en een talrijk kroost van zijn bloed bevolkt reeds de voliëre.

De herfst is gekomen. De bladeren der boomen vallen in zweefvlucht en grillige zwenking naar de aarde, bedekken het watervlak met veelkleurige eilandjes, vergulden het groene mos met goudbrocaat, om dan te sterven en als dekking te dienen van plant en struik tegen den strengen wintervorst.

Hoog in de lucht van Noord naar Zuid trekken ontelbare pelgrims, nietige reizigers, allen met hetzelfde doel om de koude te ontvluchten en in warmer landen een schuilplaats te vinden.

Boven deze zweeft echter de dood.

De sperwer, met zijn krachtige klauwen en scherpen bek heeft hier het voedsel maar voor 't grijpen, want zijne snelle wicken weten zijn prooi altijd te achterhalen.

Voor hem is 't maar kinderwerk om hier zijn buit te grijpen en in langen tijd heeft hij het opwindend spel van eene woeste achtervolging niet kunnen spelen.

UIT JAPAN. DE MAN VAN DE „YAGATORO IMO”.

UIT JAPAN. LANTAARN-MAKERS.

Zijn scherp oog tuurt naar alle richtingen of een prooi, hem meer waardig dan die kleine vogels, zich ook op zijn pad bevindt.

Plotseling staakt hij zijn snelle vlucht, remmend trekt hij de wieken in en ze dan weder wijd uitspreidend zweeft hij boven den til, waar Blauwkras in de herfstzon zijn vederen schoonmaakt.

Zoo verdiept is deze in dit werk, dat hij eerst zijn vijand bemerkt, als deze de vleugels langs het slanke lichaam strekt en als een steen uit de lucht komt aangieren.

De duif drukt zich neder als om den eersten schok af te wachten, doch als de sperwer reeds de onfeilbare klauwen uitstrekt om hem te grijpen, werpt hij zich met al de kracht die in zijn wieken is, op zijde, en sneller dan de wind verheft hij zich opwaarts in den hoogen hemelkoepel, zoo hoog, dat nog slechts een stip zijn aanwezigheid verraadt. Weldra heeft de sperwer zijn prooi ontdekt en opcircelend met korte, krachtige slagen, is deze weldra even hoog geklommen om nu het spel te beginnen.

Immer hooger stijgen beiden. De sperwer tracht boven den duif te komen en Blauwkras wil hem deze kans niet geven.

Ofschoon Blauwkras onbewust weet, dat gevaar hem bedreigt, beschouwt hij dit nog als spel, en luchtig en licht stijgt hij tot onafzienbare hoogte. Doch ook zijn vijand, de onvermoeide jager, rijst hooger en hooger, totdat hij zich eindelijk boven de duif bevindt.

En nu weet Blauwkras dat het ernst is, dat het hier om zijn leven gaat. Hij vermindert zijne snelheid, richt den kop een weinig op zij, zoodat hij den vijand in 't oog kan houden en als deze kort daarop zijn wieken tegen het lichaam sluit en zich met ongeëvenaarde snelheid naar beneden werpt, is Blauwkras op zijn hoede en brengen hem de krachtige wieken juist buiten het bereik van de grijpende klauwen. Wederom stijgen duif en sperwer in het hooge blauw en opnieuw is de aanval van den sperwer te vergeefs geweest.

Woedend dat de prooi hem herhaaldelijk ontglipt, hartstochtelijk verlangend zijn buit te bemachtigen, vol jachtijver naar eenen grooteren vogel, dan het kleine gedoe, dat zich steeds op zijn weg beweegt, zet de sperwer er alles op om de duif te grijpen. In zijn vurige vervolging heeft de sperwer niet bemerkt, dat de duif hem gebracht heeft boven een gebouw met kleine en grootere torentjes met diepe nissen en gaten, met gangen en veelvuldige daken, waartusschen zich hon-

derden van schuilhoeken bevinden.

Hier durft Blauwkras zijn vijand nog wel een oogenblik bestrijden, want hij voelt wel, dat in de open lucht zijn spel verloren is.

Nogmaals zweeft de sperwer boven Blauwkras; zijn klauwen krimpen te samen, zijn lange staart spreidt zich wijd uit, het vurige oog schittert van jachtlust, en zenuwtrillend brandt het verlangen om te moorden in zijn bloed.

Dan waagt hij den aanval en zoo onstuimig zoo bliksemsnel werpt hij zich naar beneden, dat de duif nog juist den tijd heeft zich door een geopend kerkraam te laten glijden.

De sperwer ziet echter in zijn ontembare vaart de opening niet, wil de duif achtervolgen en vliegt zich te pletter tegen een der ruiten. Met ineengedrukte borstkas en gebroken hals stort hij naar beneden in een dakgoot en Blauwkras fladdert een oogenblik later door het open raam, blik schuw naar het doode lichaam van zijn vervolger en vliegt dan naar zijn til om van de vermoeiende en opwindende jacht uit te rusten. —

Aan het station heerscht een levendige bedrijvigheid, een talrijke menschen-schaar is bijeen om het oplaten der duiven te zien, die den vorigen avond van wijd en zijd zijn aangekomen.

Het is een nationaal feest en ter opluistering daarvan zullen groote wedvluchten worden gehouden.

Ook Blauwkras zal weder mededingen.

In uitstekende conditie zijnde, sterk, gespierd, vurig en welgevoed, wacht hij tot de mand zal worden geopend om dan zijn meesterschap in de lucht te toonen.

Eindelijk slaat het uur der vrijheid, en als een wolk stuiven de duiven de lucht in, hunne bestemming tegemoet.

Naar gewoonte ontworstelt Blauwkras zich weldra aan de vlucht en op zijn eentje vervolgt hij zijn weg.

Over steden en dorpen, over rivieren en meren gaat zijn tocht, totdat eindelijk in de verte een huizenzee opdoemt, waaruit spitse torentjes en vierkante plompe gebouwen en ronde koepeldaken als bakens oprijzen. Wat is 't, dat Blauwkras de vleugels doet strijken, zijn vaart doet inhouden en zijn oog verscherpt?

Waarom weifelt hij met verder vliegen en maakt een onbepaald gevoel zich van hem meester en verdwijnt het verlangen om in den wedstrijd te overwinnen?

Zijn gedachten gaan terug naar het verleden, in zijne herinnering treden beelden van vroeger te voorschijn en

UIT JAPAN. TABAKSDOOSNIJDERS.

ploseling herkent hij te midden van dezen chaos van daken zijn ouden til dien hij drie jaar geleden verlaten heeft.

Met opgetrokken vleugels daalt hij in bliksemsnelle vlucht, en met luidruchtig gekoer treedt hij den slag binnen, juist op het oogenblik dat de duiven gevoederd worden.

Zooals van ouds mengt Blauwkras zich onder de andere duiven om zich te verzadigen en zijn vroegere meester herkent hem dadelijk.

Onbegrijpelijk is 't echter voor hem, dat Blauwkras na drie jaar afwezigheid den til komt bezoeken.

Hij weet niet hoe de duif eertijds gestreden heeft om zijn hok getrouw te blijven, en dat als gevolg hiervan een doodelijke ziekte de herinnering uit den geest van Blauwkras wegnam.

Hij beschouwt het weggaan van den duif eenvoudig als een bewijs van ontrouw, van een onrustigen aard, die sommige duiven hebben.

Als hij echter de mooie vormen, de sterke spieren, de breede borst van Blauwkras ziet, is hij blijde, dat de duif is teruggekeerd. —

De duiven zijn verzadigd. Elk zoekt zijn nestelplaats of roest op. Voor Blauwkras is echter geen enkele plaats open, want het oude hoekje is door een ander ingenomen.

Met boosaardig gekoer en wiekslagen wordt hij ontvangen en Blauwkras voelt zich hier niet meer op zijn plaats.

Ook ligt zijn verlangen verder, hij verlangt naar het vrouwtje, dat nu te broeden zit en hij is juist van plan zijn ouden til te verlaten, als de klep zich sluit en Blauwkras het ontsnappen onmogelijk is gemaakt.

De duivenhouder, kenner van duiven, had in het oog van Blauwkras geraden wat deze van plan was, en het hok gesloten.

En toen beging hij eene domheid. Om de duif het ontsnappen te beletten knipte hij hem eenige slagpennen uit de vleugels. Ook dieren kan men diep beledigen en een duif van het edelste bloed, waaruit Blauwkras getrokken was, verdraagt een dergelijke vernedering wel het allerminst.

Toen hij zich onmachtig voelde om te vliegen, toen hij bemerkte, dat de kracht hem ontbrak om de wieken uit te slaan, haatte hij den man, die hem zoo had mishandeld, en met hartstochtelijk verlangen tuurde hij naar den blauwen hemel, waarin hij zoo dikwijls zijn lusten had uitgevlogen.

't Is rustig in 't hok. De duiven zitten te broeden, de doffers spelevaren door de lucht of zitten op den hoogen nok van het dak.

Blauwkras zit in een hoek van het hok gedrongen en droomt.

Plotseling heft hij den intelligenten kop op, zijn oog flinkt, de goudglanzende hals strekt zich en trillend beweegt hij de gehavende wieken.

Dan fladdert hij op een der rekken, vandaar naar den slag, en treedt naar buiten in het lachend zonnelicht.

Hoe groot toch is zijn verlangen om op te stijgen en met krachtige slagen naar het vrouwtje te vliegen, wat trillen de vleugels, en siddert het lijfje van ingehouden emotie!

Als hij den hoogen nok van het dak kon bereiken dan zouden de gekortwiekte vleugels hem wellicht een eind weg kunnen voeren naar het roepende hok.

In den stillen namiddag, als trillende warmtegolven boven

de daken dansen en geurende zuidenwindjes komen aanwaaien van over de weiden, trippelt Blauwkras onrustig van het eene dak op het andere, steeds klimmend, het oog gericht op den hoogen nok, vanwaar zijne redding moet komen.

Eindelijk, als de schaduwen reeds verlengen, heeft hij het gewenschte punt bereikt, en als de eigenaar de duiven komt voederen en ziet dat Blauwkras het hok heeft verlaten en daarboven op het dak heeft kunnen komen, begrijpt hij ook, dat deze voor hem verloren is.

Dan beseft hij voor 't eerst zijn fout, want in zijn jarenlange ondervinding en liefhebberij heeft hij wel meer gezien, dat een gekortwiekte duif meer moeite deed om te ontsnappen, dan een, die door goede voeding en liefdevolle oppassing aan het hok gewend werd.

Als Blauwkras den man ziet, die hem de vleugels gekort heeft, loopt hij tot den uitersten punt van het dak, spant zijn spieren, en met zwiependen wiekslag werpt hij zich in de lucht om met bliksemsnel vleugelbeweeg voort te snellen naar zijn ouden til.

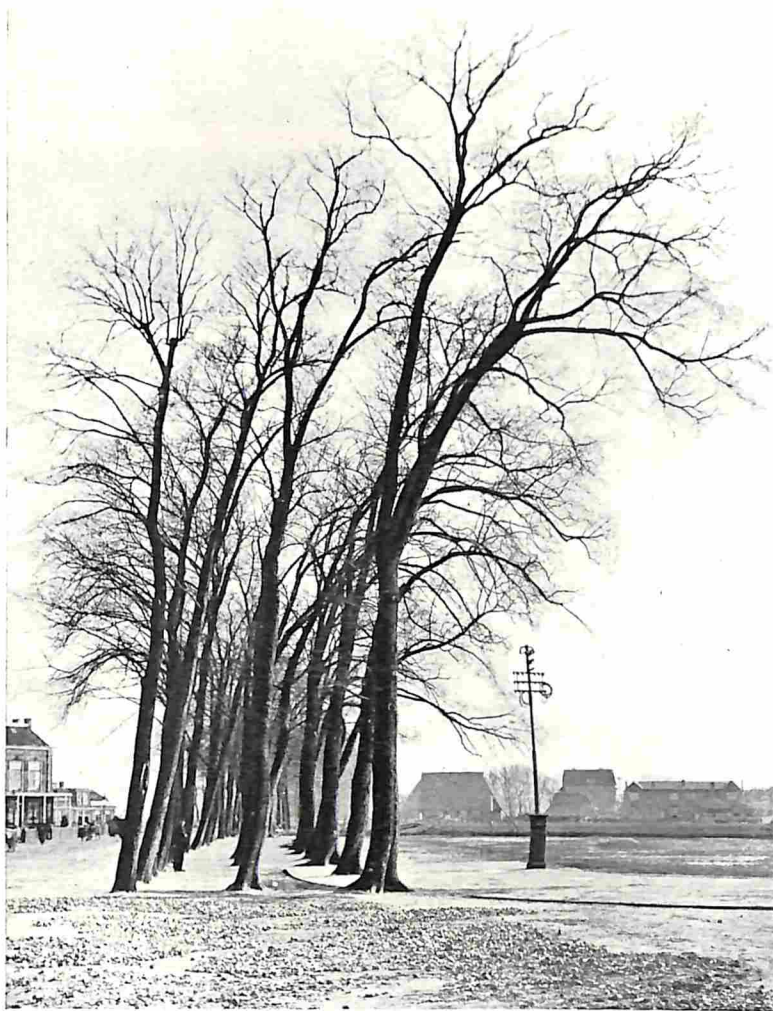
Hoe 't mogelijk is geweest, dat Blauwkras dien afstand gevlogen heeft, zonder op de aarde te storten, heeft de meester van Steenblauw nooit begrepen, maar een feit is 't, dat tegen schemerdonker, toen de gierzwaluwen met krieschend gepiep zich te ruste begaven, een doodvermoeide duif tusschen hen door kwam schieten en tuimelend van dakgoot op dakgoot naar beneden kwam vallen op het binnenplaatsje, waar de til zich bevond.

Lang duurde het eer Blauwkras zich van dezen tocht had hersteld.

De najaarszon gaf hem pas de slagpennen weder, waarop hij de lucht kon veroveren.

Zijn meester heeft nooit begrepen, hoe Blauwkras toch zoo gehavend werd en waar hij geweest was, maar het feit dat deze in een dergelijke toestand in staat was geweest zijn hok te bereiken en was teruggekeerd, deed zijn liefde voor dezen duif groeien, en meer dan ooit noemde hij hem doen kampioen van zijn slag.

H. E. KUYLMAN.

BOOMENGROEP AAN HET BEGIN VAN DEN GRONINGER STRAATWEG TE LEEUWARDEN, IN MAART VAN DIT JAAR DOOR DEN RIJKSWATERSTAAT OP ADVIES VAN DE HEIDEMAATSCHAPPIJ GEROOID.

BIJ 'T LIED VAN 'T CARILLON.

Het lied van 't carillon vertinkelt uit den toren, die hoog zich heft uit de voormal'ge kloosterkerk. De helle tonen, die aan 't kunstig klokkenwerk ontstijgen, gaan door hooge luchten wijd verloren.

Welk een genieting, om het oude lied te hooren uit zangen van Valerius, het „Merck, hoe sterck“; het stoere lied, dateerend uit der Geuzen perk, herinn'rend aan hun strijd, uit vrijheidszin geboren.

En voor mijn oog gaat weer die oude tijd herleven; 'k zie in mijn geest de poorters vol van angstig beven hun veste sluiten voor den vijand, fel en gram.

Ontroering grijpt mij aan bij die aloude klanken; 'k hoor in dit machtig lied steeds weer de burgers danken voor redding, die door hun volharding eind'lijk kwam.

D. A. POSTEMA.